

หลักปรัชญาพื้นฐานของการศึกษา The Philosophy of Education

กฤตพิศิษฐ์ ปุณณภัทรธนากุล

Kitphisit Puranathatthanakul

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

วุฒิพงษ์ รอดบำรุง

Wutthipong Rodbamrung

โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดทุ่งมะสัง

Phrapariyattidhamma School of Wat Thung Masang

มนัสวี มนต์ปัญญาวัฒนา

Manatsawee Monpannawattthana

สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

Institute for Innovative learning Mahidol University

E-mail: Wuttipong@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 1 มกราคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 21 มิถุนายน 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 21 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญา 2) เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด และสาระสำคัญของปรัชญาการศึกษา และ 3) เพื่อสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญากับการศึกษา จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ปรัชญาเป็นศาสตร์ที่มุ่งแสวงหาความรู้และความจริงสูงสุดเกี่ยวกับมนุษย์ ชีวิต สังคม และจักรวาล โดยเป็นทั้งกระบวนการในการแสวงหาความรู้และผลลัพธ์ที่เกิดจากการแสวงหาความรู้นั้น ขณะที่ปรัชญากับการศึกษามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เนื่องจากปรัชญามุ่งค้นหาความจริงและคุณค่าของชีวิต ส่วนการศึกษามุ่งพัฒนามนุษย์ให้มีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ ยังพบว่า ปรัชญาการศึกษาเป็นการประยุกต์แนวคิดและหลักการทางปรัชญามาใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ และแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษา โดยปรัชญาการศึกษาช่วยอธิบายแนวคิดของนักปรัชญา ตลอดจนเป็นกรอบในการวิเคราะห์และพัฒนาระบบการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของสังคม ในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ตลอดช่วงชีวิต ทั้งด้านสติปัญญา คุณธรรม และทักษะการดำรงชีวิต เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบสัมมาอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และร่วมสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติต่อไป

คำสำคัญ: ปรัชญา, ปรัชญาการศึกษา, สังคมแห่งการเรียนรู้

Abstract

This article has three main objectives: (1) to study the meaning and concepts of philosophy, (2) to examine the meaning, concepts, and essential aspects of the philosophy of education, and (3) to synthesize knowledge regarding the relationship between philosophy and education. The study found that philosophy is a discipline that seeks ultimate knowledge and truth concerning human beings, life, society, and the universe. It functions both as a process of inquiry and as the outcome of such inquiry. Philosophy and education are closely related, as philosophy aims to explore truth and the values of life, while education seeks to develop individuals in terms of knowledge, competence, morality, and the ability to live a happy and successful life. Furthermore, the study reveals that the philosophy of education applies philosophical ideas and principles as a foundation for determining educational goals, content, instructional methods, and approaches to learner development in alignment with educational objectives.

The philosophy of education also provides a framework for interpreting the ideas of philosophers and serves as a basis for analyzing and developing educational systems appropriate to societal contexts. In today's learning society, education plays a crucial role in developing human potential throughout life, including intellectual, moral, and life skills, enabling individuals to live harmoniously in society, pursue right livelihood effectively, and contribute constructively to society and the nation.

Keywords: Philosophy, Philosophy of Education, Learning Society

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการให้และการรับความรู้ประสบการณ์ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การสร้างจิตสำนึกการเพิ่มพูนทักษะ การทำความเข้าใจให้กระจ่าง การอบรมปลูกฝังค่านิยม การถ่ายทอดศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บุคคลมีความเจริญงอกงามทางปัญญา มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีค่านิยมที่ดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและที่สำคัญการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านสังคม

เศรษฐกิจและการเมือง การศึกษาจะช่วยยกระดับคุณภาพประชากรของชาติให้มีคุณภาพสอดคล้องตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หากประเทศมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย สภาพของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองการจัดการศึกษาของประเทศก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย แนวทางในการจัดการศึกษาในแต่ละประเทศจึง แตกต่างกันไปตามความเชื่อแนวคิดและปรัชญาการจัดการศึกษา ปรัชญาเกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันโดยเฉพาะปรัชญาการศึกษาได้เข้ามามีบทบาทกับการจัดการศึกษา ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาจึงต้องเข้าใจในปรัชญาการศึกษาและนำหลักปรัชญาการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนลักษณะวิชาและตัวผู้เรียนแต่ละคน

ในปัจจุบันมีนักวิชาการและบุคคลต่าง ๆ ออกมาวิพากษ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของไทยมากมาย ซึ่งเสียงส่วนใหญ่เป็นไปในทางลบทั้งทางระบบการจัดการศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนส่วนใหญ่แล้วมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วจนทำให้การศึกษาของไทยและมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนในประเทศไทยก้าวไม่ทันโลก จึงสมควรที่จะหันกลับมาทบทวนและคิดใหม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นโดยจัดให้มีการวิเคราะห์นโยบายการจัดการศึกษาของไทยและพิจารณาว่ามีแนวทางใดที่จะพัฒนาการศึกษาของไทยในปัจจุบันให้ดีขึ้น และก่อให้เกิดการวางแผนเกี่ยวกับการศึกษาในอนาคตของไทย โดยการพัฒนาต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้ที่สอดคล้องกับความเป็นไทยในบริบทโลก ถ้าจะมาวิเคราะห์นโยบายการศึกษาของไทยจะพบว่ามีกำหนดไว้ในเอกสารของทางราชการหลายแห่งด้วยกันโดยที่สำคัญมีอยู่ 4 แห่ง คือ 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2) แผนการศึกษาแห่งชาติ 3) แผนพัฒนา การศึกษาแห่งชาติ และ 4) นโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา การศึกษาเป็นการสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นมีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคมมีความพร้อมที่จะประกอบสัมมาอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญงอกงาม ทั้งทางสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การศึกษาจึงมีความจำเป็นของชีวิตอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจาก ความจำเป็นด้านปัจจัย 4 คือ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ 5 ของชีวิต เป็นปัจจัยที่จะช่วยแก้ไขปัญหามาก ๆ ด้านของชีวิตและเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในโลกที่มีกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบให้วิถีแห่งการดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน การศึกษายังมีบทบาทและความจำเป็นมากขึ้นด้วย เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงมาถึงจุดนี้ เมื่อคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการศึกษาให้เปลี่ยนแปลงไปโดยปัจจุบันข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงได้อย่างหลากหลายช่องทางหลากหลายวิธี ได้ทุกช่วงเวลา เพราะในยุคสารสนเทศบุคคลต้องเผชิญกับสังคมบนโลกไร้พรมแดนซึ่งเป็นสังคมสารสนเทศที่แลกเปลี่ยนระหว่างทุกบุคคลบนโลกผ่านอินเทอร์เน็ต อาจกล่าวได้ว่าไม่เคยมีสารสนเทศมากมายเช่นนี้มาก่อนในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ การผลิตสารสนเทศยังได้เพิ่มขึ้นอย่างมากและรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ความสามารถในการจัดเก็บ สืบค้น และการเผยแพร่สารสนเทศโดยอัตโนมัติ ยิ่งถือว่าเป็นพลังแห่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญยิ่งในยุคนี้อีกด้วย ดังนั้นสิ่งที่การศึกษาไทยจะต้องตระหนัก คือ การมี

ความรู้และทักษะการรู้ สารสนเทศของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นผู้ใช้สารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งความรู้ และทักษะดังกล่าวถือเป็นสิ่งสำคัญในสังคมโลกไร้พรมแดนที่เป็นเติมไปด้วยข้อมูลสารสนเทศจำนวนมาก

2. ความหมายของปรัชญา

ความหมายของคำว่าปรัชญาแบ่งออกเป็น 2 ความหมาย คือความหมายของปรัชญาตามรูปศัพท์และความหมายของปรัชญาตามทัศนะของนักปรัชญา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความหมายของปรัชญาตามรูปศัพท์

ความหมายของปรัชญาตามรูปศัพท์ เป็นการให้ความหมายตรงตามคำศัพท์ ได้มีผู้ให้ความหมายของปรัชญาดังนี้

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ ได้ให้ความหมายของคำว่าปรัชญาเอาไว้ว่า ปรัชญาเป็นภาษาไทยที่แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Philosophy ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก แปลว่า ความรักในความรู้ รักในความฉลาด หรือรักในปัญญา นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า หัวใจของปรัชญาคือรักในความรู้นั่นเอง ดังนั้นคนที่ได้ชื่อว่าเป็นนักปรัชญาก็คือคนที่รักในการแสวงหาความรู้ และ(ที่เรียกตัวเองว่าผู้รักในความรู้หรือนักปรัชญาเป็นคนแรกก็คือนักคิดชาวกรีกชื่อ Pythagoras

สวามี สัตยานันทบุรี ได้กล่าวเอาไว้ว่า คำว่า ปรัชญาตามความหมายในภาษาไทยนั้นเป็นคำที่พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ทรงบัญญัติขึ้นเพื่อใช้แทนคำภาษาอังกฤษที่ว่า Philosophy ซึ่งตรงกับภาษาบาลีว่า ปัญญา หมายถึง ความปราดเปรื่อง หรือความรู้อย่างลึกซึ้ง และคำว่า ปรัชญา เป็นคำบาลีสันสกฤต มาจากคำว่า ปร หมายถึง พิเศษ ประเสริฐ ดีเลิศ กับคำว่า ชญา หมายถึง รู้ เข้าใจ ความรู้ ดังนั้นคำว่าปรัชญาจึงหมายถึง ความรู้พิเศษที่ไม่มีจุดสิ้นสุด ไม่มีอวสานแห่งความรู้ในสรรพสิ่งทั่วไป เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นโดยไม่มีข้อสงสัยอันเป็นความรู้อันประเสริฐอย่างแท้จริง

2. ความหมายของปรัชญาตามทัศนะของนักปรัชญา

ความหมายของปรัชญาตามทัศนะของนักปรัชญานั้น ได้มีผู้ให้ความหมายเอาไว้ดังต่อไปนี้

ภิญโญ สาร ได้ให้ความหมายของปรัชญาเอาไว้ว่า ปรัชญา หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยความรู้ทั้งปวงของมนุษย์ จึงเน้นที่ปรากฏการณ์ที่เป็นจริง สัจธรรม หรือสุนทรียภาพ ที่ประกอบด้วย ตรรกวิทยา ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม และพฤติกรรมของมวลมนุษย์ ซึ่งศาสตร์ชนิดนี้มุ่งแสวงหาหลักการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สามารถนำมาจัดระเบียบของความรู้ทั้งปวงในจักรวาล

Kneller ได้กล่าวไว้ว่า ปรัชญาคือแนวทางที่เชื่อว่าดีที่สุด ซึ่งจะได้จากการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง และนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของบุคคลจากความหมายของปรัชญาทั้ง 2 ความหมายดังที่กล่าวมานี้สามารถสรุปได้ว่า ปรัชญาคือแนวความคิดที่ลึกซึ้งเพื่อค้นหาความรู้ที่เกี่ยวกับความเป็นจริงสูงสุดสำหรับมนุษย์ และเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการแสวงหาความรู้และเป็นผลแห่งการแสวงหาความรู้ทั้งหลาย

3. ประชัญญากับการศึกษา

จินดา ยัญทิพย์ ได้กล่าวถึงประชัญญากับการศึกษาเอาไว้ว่า ประชัญญากับการศึกษาคือเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันมาก ประชัญญามุ่งศึกษาเรื่องของชีวิตและจักรวาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเพื่อจะหาความจริงอันเป็นที่สุด ส่วนการศึกษานั้นมุ่งศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์และวิธีการที่พัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงาม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างดีมีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต การงาน ทั้งปรัชญาและการศึกษามีจุดสนใจร่วมกันอยู่อย่างหนึ่งก็คือ การกำหนดคุณค่าและความหมายของชีวิตมนุษย์ การศึกษานั้นเป็นการนำเอาปรัชญาไปปฏิบัติให้บังเกิดผล จึงกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษานั้นย่อมต้องอาศัยปรัชญาในการหาคำตอบในการศึกษาหรือนำปรัชญามาช่วยพิจารณากำหนดเป้าหมายของการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกิจกรรมทางสังคมที่มุ่งผลการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปในแนวที่พึงปรารถนา ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าอะไรคือเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นต้น ดังนั้นจึงนำเอาปรัชญามาช่วยในการวิพากษ์และวิเคราะห์เนื้อหาของปัญหาการศึกษาได้ และปรัชญายังให้ภาพรวมทางการศึกษาที่กลมกลืน คือ ปรัชญาพยายามวาดภาพโดยเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากศาสตร์ต่าง ๆ มาประมวลเข้าเป็นระบบอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้ศาสตร์ทั้งหลายกลมกลืนกันและมีความหมายต่อมนุษย์ สามารถสรุปได้ว่าปรัชญาการศึกษาเป็นการนำเอาหลักการและแนวคิดจากปรัชญาแม่บทมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษาได้เกิดประโยชน์สูงสุด บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เมื่อเป็นเช่นนี้ปรัชญาจึงมีความสัมพันธ์กับการศึกษา

4. ปรัชญาการศึกษา

ปรัชญา หมายถึง การค้นหาความจริงอย่างมีหลักเหตุผลและกฎแห่งความเป็นไป ความรู้การกระทำ หรืออีกนัยหนึ่งคือความรักในความรู้และการค้นหาความรู้ (Webb, Metha, & Jordan) ปรัชญาหมายถึงทัศนคติหรือความคิดบางประการของแต่ละบุคคลที่มีต่อชีวิตและความเชื่อความยึดมั่นในอุดมคติบางประการที่ใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตนั้นแสดงให้เห็นว่า “ทุกคนมีปรัชญา” (วรวิทย์ วสันตสารกร) อย่างไรก็ตาม ปรัชญาหรือปรัชญาทั่วไปกับปรัชญาการศึกษามีความใกล้ชิดกันมาก ปรัชญาทั่วไปเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความจริงวิธีการค้นหาความจริงและคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ในสังคมแต่ปรัชญาการศึกษาเป็นการนำเอาปรัชญาทั่วไปมาประยุกต์เพื่อนำไปจัดการศึกษาซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรพัฒนาสังคมชุมชนให้เกิดความสงบร่มเย็นเป็นสุขอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นปรัชญาการศึกษาจึงเป็นแนวความคิดหลักการและกฎเกณฑ์ในการกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งนักการศึกษาได้ยึดเป็นหลักในการดำเนินการทางการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ปรัชญาการศึกษายังพยายามทำการวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาทำให้สามารถมองเห็นปัญหาของการศึกษาได้อย่างชัดเจน ปรัชญาการศึกษาจึงเปรียบเหมือนเข็มทิศนำทางให้นักการศึกษาดำเนินการทางการศึกษาอย่างเป็นระบบชัดเจนและสมเหตุสมผล ปรัชญาการศึกษามีอยู่มากมายหลายลัทธิตามลักษณะและตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ต่างก็คิดและเชื่อไม่เหมือนกัน อาศัยแนวคิดของปรัชญาพื้นฐานที่แตกต่างกันหรือนำมาผสมผสานกันทำให้มีลักษณะที่คาบเกี่ยวกันหรืออาจ

มาจากความคิดของปรัชญาพื้นฐานสาขาเดียวกัน ดังนั้นปรัชญาการศึกษาจึงมีหลายลัทธิ หลายระบบโดยปรัชญาการศึกษาที่เป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง ได้แก่ ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม (Essentialism) ปรัชญาการศึกษานิรันตรนิยม (Perennialism) ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) และปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) (อรสา สุขเปรม) ดังนั้นปรัชญาการศึกษาจึงหมายถึงแนวคิดทฤษฎีในหลักปรัชญาที่นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยแนวคิดชั้นนำตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบัน วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2559 122 ที่นิยมยกย่องในลัทธิปรัชญาการศึกษาต่าง ๆ เช่น John Locke, Immanuel Kant, Johann Herbart, John Dewey เป็นต้น โดยแต่ละแนวคิดทฤษฎีในหลักปรัชญาการศึกษา ล้วนมุ่งเน้นและสนใจเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ซึ่ง ได้แก่อรรถชาติความรู้ ความสัมพันธ์ และพฤติกรรมของมนุษย์และขณะเดียวกันก็มีความสนใจ ร่วมกันในเรื่องที่จะทำให้ชุมชนสังคมประเทศชาติและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นมี ความสันติและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

5. ความหมายของปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาและการศึกษามีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีการประยุกต์หลักปรัชญามาใช้ในการศึกษา เรียกว่าปรัชญาการศึกษา มีผู้ให้ความหมายของปรัชญาการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

จิตรกร ตั้งเกษมสุข ได้ให้ความหมายของปรัชญาการศึกษาเอาไว้ว่า ปรัชญาการศึกษา คือการนำเอาเนื้อหาและวิธีการของปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา โดยจะอาศัยประโยชน์จากเนื้อหาและวิธีการของปรัชญาในการกำหนดแผนอย่างมีระบบและอย่างสมเหตุสมผล

Kneller ได้ให้ความหมายของปรัชญาการศึกษาเอาไว้ว่าปรัชญาการศึกษา คือผลจากการแสวงหาความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาอย่างชัดเจน แปลความหมายการศึกษาให้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษาได้

Lucus ได้ให้ความหมายของปรัชญาการศึกษาเอาไว้ว่า ปรัชญาการศึกษา หมายถึง ความคิด ความเชื่อ หรือทักษะเกี่ยวกับการศึกษาที่โรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียน

ดังนั้น สรุปได้ว่า ปรัชญาการศึกษา คือการนำเอาหลักการ ความคิด ความเชื่อ ผลจากการแสวงหาความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่ชัดเจน หรือการนำเอาทักษะเกี่ยวกับการศึกษามาดัดแปลงให้เป็นระบบใหม่เพื่อประยุกต์ใช้เป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษา

6. ความสำคัญของปรัชญาการศึกษา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าความเชื่อที่ฝังใจของสังคมมักจะถูกปลูกฝังให้กับคนรุ่นต่อ ๆ ไปของสังคม ดังนั้นปรัชญาหรือปรัชญาทั่วไปกับปรัชญาการศึกษามีความใกล้ชิดกันมาก ปรัชญาทั่วไปเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความ

จริง วิธีการค้นหา ความจริงและคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ในสังคมแต่ปรัชญาการศึกษาเป็นการนำเอาปรัชญาทั่วไปมาประยุกต์เพื่อนำไปจัดการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาทำไปเพื่อพัฒนาบุคคลพัฒนาสังคมชุมชนให้เกิดความสงบสุข อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นปรัชญาทั่วไปกับปรัชญาการศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ซึ่งนักปรัชญาและนักการศึกษาที่มีแนวคิดชั้นนำตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบันมักเป็นบุคคลคนเดียวกัน เช่น John Locke, Immanuel Kant, Johann Herbart, John Dewey เป็นต้น นอกจากนี้ไม่เพียงแต่จุดเริ่มต้นและวิวัฒนาการของปรัชญาและปรัชญาการศึกษาเท่านั้นที่เหมือนกัน แต่ทั้งปรัชญาและปรัชญาการศึกษายังมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันอีกด้วย กล่าวคือ ทั้งปรัชญาและปรัชญาการศึกษาจะสนใจเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ซึ่งได้แก่ ธรรมชาติ ความรู้ ความสัมพันธ์และพฤติกรรมของมนุษย์และขณะเดียวกันสาขาวิชาทั้งสองต่างก็มีความสนใจร่วมกันในเรื่องที่จะทำให้ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีสันติและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

7. ปรัชญาการศึกษาตามแนวทางของตะวันตก

นออดดิง เนล ได้สรุปไว้ว่า ปรัชญาพื้นฐานที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษามีหลายกลุ่มและเนื่องจากการศึกษาตะวันตกมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน จึงทำการรวบรวมไว้ในหนังสือปรัชญาการศึกษา ดังนี้

1) ปรัชญาจิตนิยม (Idealism) เป็นปรัชญาพื้นฐานเก่าแก่ มีแนวคิดว่าการรับรู้ของมนุษย์เกิดขึ้นที่จิตใจเป็นหลักสำคัญคนจะรู้ได้ด้วยความคิดไม่จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ยึดถือความเป็นเหตุเป็นผล เป็นหลัก เหตุผลทำให้บุคคลเข้าถึงความรู้ที่แท้จริงได้อย่างถูกต้องการศึกษาจึงเน้นที่การพัฒนาจิตใจและสติปัญญา ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม ศีลธรรม การวินิจฉัยคุณค่าที่แท้จริงของคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้รู้จักและเข้าใจตนเอง ตลอดจนการส่งเสริมให้เข้าใจถึงแบบอย่างที่ดีงามเหมาะสม

2) ปรัชญาสัจนิยม (Realism) เป็นปรัชญาพื้นฐานที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่เห็นได้ด้วยตา สัมผัสและจับ ต้องได้ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่เป็นการเรียนรู้เชิงประจักษ์เป็นการใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์กฎเกณฑ์ทางธรรมชาติเป็นหลัก

3) ปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) เป็นปรัชญาพื้นฐานที่มีแนวคิดที่ว่า สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการที่บุคคลได้อยู่ในประสบการณ์นั้นได้เห็น ได้เรียนรู้ได้สัมผัส เป็นกระบวนการที่เกิดจากความสัมพันธ์กันระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ความรู้ย่อมเกิดจากประสบการณ์ของบุคคลที่เก็บรวบรวมไว้นั้นการให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมให้คนรู้จักคิด คิดเป็นและปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเหมาะสม การเรียนการสอนจึงเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กฝึกฝนและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

4) ปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นปรัชญาพื้นฐานที่มีแนวคิดว่าความจริงอยู่ที่การมีชีวิตอยู่จริง ๆ ของบุคคลเป้าหมายอยู่ที่การค้นหาเพื่อตัวของตนเอง บุคคลมีสิทธิเสรีภาพและใช้เสรีภาพของตนอย่างอิสระ การศึกษาตามแนวคิดนี้เป็นการส่งเสริมให้บุคคลรู้จักพิจารณาและตัดสินใจสภาพและเจตจำนงที่มีความหมายต่อการดำรงชีวิตอยู่

5) ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) เป็นปรัชญาพื้นฐานที่ได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาสาขาจิตนิยมและวัตถุนิยมเป็นปรัชญาที่มีแนวคิดยึดเนื้อหาสาระเป็นหลักในการจัดการศึกษา ยึดแบบแผนมีกฎเกณฑ์และระเบียบวินัยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีระเบียบวินัยเน้นหนักและรักษาอุดมคติอันดีงามของสังคม

6) ปรัชญาสาขานิรันตรนิยม (Perennialism) เป็นปรัชญาพื้นฐานที่มีจุดหมายต้องการสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์เป็นคนที่แท้จริง เป้าหมายของการศึกษาเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณสมบัติในทางสติปัญญาและเหตุผล ให้ผู้เรียนรู้จักและทำความเข้าใจกับตนเองอย่างมีเหตุผล

7) ปรัชญาสาขาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) เป็นปรัชญาพื้นฐานที่เน้นการให้การศึกษาทุกด้าน ทั้งร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญาควบคู่ไปกับความสนใจความถนัดของผู้เรียน ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยและส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและสังคม เพื่อผู้เรียน จะได้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุขผู้เรียนต้องเป็นผู้แก้ปัญหาได้เน้นประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นหลัก

8) ปรัชญาสาขาปฏิรูปนิยม (Reconstructions) เป็นปรัชญาพื้นฐานที่มีแนวคิดว่าการศึกษาคือเป็นการช่วยปรับปรุงพัฒนาสังคมและปฏิรูปสังคม สร้างค่านิยมและแบบแผนของสังคมขึ้นใหม่การศึกษาจึงต้องให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสังคมควบคู่ไปกับตนเอง

9) ปรัชญาแบบผสมผสาน (Electicisim) เป็นปรัชญาพื้นฐานที่เกิดจากการนำเอาประเด็นปรัชญาต่างๆ มากกว่า 1 ปรัชญามาผสมผสานกันซึ่งไม่มีสาระที่ตายตัวขึ้นอยู่กับการผสมผสานของแต่ละบุคคลโดยเลือกปรัชญาที่มีความกลมกลืนปราศจากการขัดแย้งกัน จากการศึกษาปรัชญาการศึกษาตะวันตกในกลุ่มต่าง ๆ สรุปได้ว่ามีพื้นฐานจากความเชื่อหรือแนวคิดด้านปรัชญาแตกต่างกันออกไป และเนื่องจากการศึกษาเป็นศาสตร์ประยุกต์ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรจะต้องศึกษาถึงแนวคิดต่าง ๆ ของปรัชญา เพื่อเป็นแนวคิดในการทำความเข้าใจและมองปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน

8. ปรัชญาการศึกษาของไทย

นอกจากปรัชญาการศึกษาตะวันตกที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา ยังมีปรัชญาการศึกษาไทยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและบริบทของสังคมไทยที่สถานศึกษาได้นำมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาได้แก่ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวพุทธธรรมโดยพระธรรมปิฎก ดังนี้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ได้รับการเชิดชูสูงสุดจากองค์การสหประชาชาติ (UN) โดย นายโคฟี อันนัน ในฐานะเลขาธิการองค์การสหประชาชาติได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล The Human Development Lifetime Achievement Award แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 และได้มีปาฐกถาถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่สามารถเริ่มได้จากการ สร้างภูมิคุ้มกันในตนเองสู่หมู่บ้านและสู่เศรษฐกิจในวงกว้างขึ้นในที่สุด เป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศโดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิก 166 ประเทศยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 นับว่าเป็นแนวคิดสำคัญที่สุดในการสอนคนซึ่งนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทาง

สายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งนิยามความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะด้วยกัน (สิรินภา กิจเกื้อกูล) คือ

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมี เหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้าน ต่าง ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล เจื่อนใจ การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และ คุณธรรมเป็นพื้นฐานดังนี้

(1) เจื่อนใจความรู้ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความ รอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังใน ขั้นปฏิบัติ

(2) เจื่อนใจคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความอดทน มีความพากเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตแนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการ เปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

9. ปรัชญาการศึกษาของไทยตามแนวพุทธธรรมของพระธรรมปิฎก

ประเทศไทยในอดีตนั้นมีพื้นฐานการศึกษามาจากพุทธปรัชญาและแบบวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนอยู่ มาก ดังนั้นการศึกษาของไทยแต่เดิมจึงเป็นไปเพื่อให้คนดำรงตนตามแบบอย่างที่ดีทางศีลธรรม มีปัญญาเลี้ยงชีพได้และดำเนินชีวิตในสังคมอย่างสงบ การศึกษาไทยจึงมีแบบแผนตามแนวพุทธธรรมเพื่อเป็นสิ่งที่กำหนด ทิศทางของการจัดการศึกษาพระธรรมปิฎกกล่าวถึง ปรัชญานี้ว่ามีความเชื่อว่า การศึกษาเป็นกิจกรรมของชีวิต เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มนุษย์แสวงหาจุดหมายให้ชีวิตว่าชีวิตควรอยู่เพื่ออะไรและอย่างไร การจัดการศึกษา ตามปรัชญานี้ใช้หลักไตรสิกขา อันได้แก่ (ทศนา ขัมมณ)

1) ศีล คือ การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องรู้จักยับยั้งควบคุมตัณหาให้อยู่ในขอบเขตและสร้าง ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี ทำให้บุคคลอยู่ในภาวะปลอดโปร่งโล่งใจ

2) สมาธิ คือ การวางใจแน่วแน่มั่นคง หนักแน่นซึ่งองค์ประกอบทั้ง 2 ประการ ดังกล่าวจะนำไปสู่บุคคล เกิดปัญญา

3) ปัญญา คือ การเห็นแนวทางแก้ปัญหาปัญหาอย่างถูกต้องและเหมาะสมเป็นแนวทางที่เป็นไปเพื่อ ความดำรงชีวิตอยู่ด้วยดีร่วมกันการจัดการศึกษาด้วยหลักไตรสิกขาดังกล่าวจะเป็นไปได้ดีจำเป็นต้องอาศัย

ปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะกลไกมาตรที่ดีและปัจจัยภายใน คือ โยนิโสมนสิการ อันได้แก่ การคิดอันแนบคาย หรือการคิดอย่างถูกวิธี จากการศึกษาปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวพุทธธรรม สรุปได้ว่า แนวทางการดำเนินกิจกรรม สถานศึกษาได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่ดี เช่น การจัดกิจกรรมวิถีพุทธในโรงเรียน การนำนักเรียนเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม

10. การศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสวิถีสังคมโลกส่งผลให้สังคมไทยเกิดการปรับตัว เปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมืองการศึกษาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนทั้งแนวคิด สาระตลอดจนแนวทางในการจัดการศึกษาในฐานะเป็นเครื่องมือหรือวิธีการที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลในชาติให้พร้อมรับและปรับตัวให้สอดคล้องเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลกทุกรูปแบบ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ อังอิงโน (กษมา ศรีสุวรรณ) ได้แบ่งสังคมโลกออกเป็นคลื่น 5 ลูกคือ

คลื่นลูกที่ 1 คือ สังคมเกษตรกรรม ใช้ความใหญ่โตกว้างขวางของพื้นที่เกษตรเป็นดัชนีวัดความเจริญและความมั่งคั่งของประเทศ

คลื่นลูกที่ 2 คือ สังคมอุตสาหกรรมใช้ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรหรือทุนเป็นดัชนีวัดความเจริญและความมั่งคั่งของประเทศ

คลื่นลูกที่ 3 คือ สังคมเทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและอำนาจในการเข้าถึงรวมทั้งการใช้ประโยชน์จากข้อมูล ข่าวสารเป็นดัชนีวัดความเจริญก้าวหน้าและความมั่งคั่งของประเทศ

คลื่นลูกที่ 4 คือ สังคมความรู้ ใช้ความสามารถในการครอบครองความรู้หรือข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนที่สุดเป็นดัชนีวัดความเจริญและความมั่งคั่งของประเทศ

คลื่นลูกที่ 5 คือ ปรารถนาสังคม หรือสังคมแห่งปัญญาใช้ปัญญาวิธีเป็นดัชนีวัด ความเจริญและความมั่งคั่งของประเทศ สำหรับประเทศไทยที่อยู่ในยุคสังคมโลกไร้พรมแดนในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และทรัพยากรสารสนเทศซึ่งมีอย่างมากมายมหาศาลนั้น การที่จะพัฒนาการศึกษาไทยให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ ควรมีการพัฒนากลยุทธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างผู้เรียนที่สามารถเป็นผู้รู้สารสนเทศได้ โดยอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะอนาคตของการศึกษาไทย ถูกกำหนดโดยบุคลากรและสถาบันการศึกษาที่จะเล็งเห็นความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมอย่างไร และเพียงใดและเนื่องจากการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้สารสนเทศ ถือว่าเป็นทักษะสำคัญและเป็นสิ่งที่จะอำนวยประโยชน์ให้แก่บุคคลในยุคโลกไร้พรมแดน ดังนั้น การศึกษาไทยจะต้องให้ความสำคัญ และมีบทบาทต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้รู้สารสนเทศอย่างจริงจัง

11. บทสรุป

ปรัชญาเป็นแนวความคิดที่ลึกซึ้งเพื่อค้นหาความรู้ที่เกี่ยวกับความเป็นจริงสูงสุดสำหรับมนุษย์ และเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการแสวงหาความรู้ และเป็นผลแห่งการแสวงหาความรู้ทั้งหลาย ปรัชญาับการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันมาก ปรัชญามุ่งศึกษาเรื่องของชีวิตเพื่อจะหาความจริงอันเป็นที่สุด ส่วนการศึกษานั้นมุ่งศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์และวิธีการที่พัฒนามนุษย์ให้มีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต การงาน ปรัชญาการศึกษาคือการนำเอาหลักการความคิดและผลจากการแสวงหาความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาอย่างชัดเจนหรือทักษะเกี่ยวกับการศึกษามาดัดแปลงให้เป็นระบบใหม่เพื่อประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษา ปรัชญาการศึกษามีลักษณะสำคัญคือสามารถอธิบายถึงแนวคิดของนักปรัชญาได้ การศึกษายุคปัจจุบันเป็นยุคสังคมนิยมที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพ หรือเสริมสร้างพลังที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ตลอดด้วยของชีวิต โดยเฉพาะการอบรมบ่มนิสัยให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมดำรงชีวิต ประกอบสัมมาอาชีพและร่วมสร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับสังคม ทั้งนี้การจะพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ทุกด้านทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญา คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม ความคิด ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาการจัดการศึกษาโดยใช้หลักการจัดการศึกษายุคใหม่ในสังคมโลกไร้พรมแดนที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นคนไทย ยุคใหม่ที่มีคุณภาพคุณธรรมและมีคุณค่าแก่สังคมไทยและสังคมโลก มีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาการศึกษาที่เปรียบเหมือนเข็มทิศนำทางให้กับการศึกษาให้สามารถดำเนินการอย่างเป็นระบบชัดเจนและสมเหตุสมผล ดังนั้นการศึกษาของคนไทยจะต้องเป็นผู้มีความรู้ มีศีลธรรม และมีความสันติสุขมุ่งพัฒนาและสร้างความสมานฉันท์ โดยพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานอย่างถูกต้องและชัดเจน

บรรณานุกรม

- เกษมา ศรีสุวรรณ. (2556). ปัญหาและแนวโน้มการศึกษาไทยในอนาคต. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2563, จาก <http://toyphd2013.blogspot.com/2013/06/blog-post.html>.
- จินดา ยัญทิพย์. (2528). ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษากับการเรียนของนิสิตบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตรกร ตั้งเกษมสุข. (2525). พุทธปรัชญากับปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- ทิตนา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรจง จันทรสา. (2527). ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ. (2542). ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภิญโญ สาธร. (2525). ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพฯ: มส. การพิมพ์.
- วรวิทย์ วคินสรการ. (2544). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สงัด อุทรานันท์. (2532). **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สวามี สัตยานันทบุรี. (2514). **ปาฐกถา**. กรุงเทพฯ: แพรววิทยา.

สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2557). **การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: ทิศทางสำหรับศตวรรษที่ 21**. เพชรบูรณ์: โรงพิมพ์จุลติสการพิมพ์.

สุรพงษ์ คงสัตย์. (2554). **การศึกษาอิสระทางพระพุทธศาสนา**. นครราชสีมา: ร้านเอสทีเคอ็อปปี.

อรสา สุขเปรม. (2546). **ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครกับคำรายงานพฤติกรรมการสอน**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kneller, G. F. (1964). **Introduction to the philosophy of education**. New York, NY: John Wiley & Sons.

Lucas, C. J. (1970). **What is philosophy of education?**. New York, NY: The Macmillan Company.

Noddings, N. (1998). **Philosophy of education**. Boulder, CO: Westview Press.

Webb, L. D., Mehta, A., & Jordan, K. F. (1992). **Foundations of American education**. Columbus, OH: Merrill Publishing Company.